

Verduurzaming zorgsector

Plan van aanpak

Bijlage 1 Uitleg bij het doel en de inhoud

Bijlage 2 Het Regeerakkoord over verduurzaming

Bijlage 3 Verslag bestuurlijk overleg 10 oktober 2017

Bezoekadres:

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
T 070 340 79 11
F 070 340 78 34

www.rijksoverheid.nl

Inlichtingen bij

S.W.H. Oppenheim
Senior beleidsmedewerker
T 070-3407476
s.oppenheim@minvws.nl

Datum

8 november 2017

Aantal pagina's

7

Plan van aanpak

Op 10 oktober 2017 hebben bestuurders van het ministerie van VWS, diverse branchepartijen en zorgaanbieders met elkaar gesproken over de kansen en de urgentie van de verduurzaming van de zorgsector. Zij hebben met elkaar afgesproken om de verschillende akkoorden en wet- en regelgeving op het gebied van verduurzaming te vertalen naar een landelijke (vervolg) aanpak voor de zorgsector. Bij deze notitie zijn drie bijlagen opgenomen:

1. Uitleg bij het doel en de inhoud van de op te stellen routekaarten
2. Regeerakkoord kabinet Rutte III over verduurzaming
3. Verslag bestuurlijk overleg 10 oktober 2017

De uitgesproken ambitie om de zorgsector te verduurzamen zal worden uitgewerkt in een routekaart voor de cure en een routekaart voor de care. De afspraken in het Regeerakkoord kabinet Rutte III zijn daarbij leidend. Er zal gebruik worden gemaakt van de reeds verrichte werkzaamheden van Milieu Platform Zorg en de werkgroep 'toekomstagenda'.

De routekaarten worden in grote lijn uitgetekend op basis van de kennis van Milieu Platform Zorg aangevuld met de kennis van een groep vakmensen uit vooruitlopende zorginstellingen. Hierbij worden de contactpersonen van de branchepartijen en de verschillende ministeries betrokken.

In een vervolg zal op basis van deze routekaarten randvoorwaarden worden opgesteld voor het afsluiten van een nieuwe **landelijke green deal zorg voor 2019-2021** (te ondertekenen in oktober 2018). Het gaat hierbij bijvoorbeeld om onderwerpen als financiering, draagvlak, wet- en regelgeving (en de administratieve lasten die dit met zich meebrengt), aandachtspunten van deelsectoren, et cetera.

De regie op de totstandkoming van de routekaarten en de nieuwe Green deal zorg ligt primair bij Adriaan van Engelen en een aan te stellen projectleider bij VWS. Cathy van Beek zal in een bestuurlijke rol mede zorg dragen voor bestuurlijke verbinding en de totstandkoming van de landelijke afspraken.

De routekaarten en de hoofdlijnen voor de nieuwe Green Deal zorg zullen worden besproken in een bestuurlijk overleg dat zal worden gepland in april 2018. Verdere tussenstappen zullen worden opgesteld.

Bijlage 1. De routekaart duurzame zorg voor zorginstellingen (MPZ)

Datum

8 november 2017

De routekaart duurzame zorg voor zorginstellingen beoogt drie doelen:

1. Een route in beeld brengen om de bedrijfsvoering van de zorg duurzaam te maken en zo mee te gaan met de energietransitie, de opgaaf voor een circulaire economie en de opgaaf voor aanpak medicijnresten in afvalwater.
2. Inzicht voor beslissers in de zorg dat de route haalbaar is en daarmee draagvlak in de sector.
3. Vergroten duurzaamheidskennis zorginstellingen in zowel de cure als care.

Het gaat hierbij niet alleen om milieuwinst. Het gaat ook om:

- een gezondheidsbevorderende omgeving: draagt bij aan snel herstel patiënten en gezond werkklimaat voor medewerkers, *healing environment*, stimuleren van bewegen, groenvoorzieningen
- het tegengaan van verspilling: onnodig verbruik van materialen, energie en water voorkomen.

De energietransitie

De energietransitie beoogt nagenoeg 100% reductie van CO2 emissie in 2050. In de praktijk zal dit gebeuren via enerzijds energiebesparing en anderzijds de inzet van duurzame energie. De opgaaf is groot. Uitgaande de route van 50% energiebesparing en 50% inzet van duurzame energie vraagt dit een structureel andere benadering van het vastgoed en de bedrijfsvoering. De laatste 10 jaar is van energiebesparing in de zorg niet of nauwelijks sprake geweest. Ook bij nieuwbouw is slechts heel beperkt sprake van energiebesparing, doordat extra eisen voor o.a. verlichting, veiligheid en gezondheid de energiebesparing t.g.v. extra isolatie teniet doen. Andersom is bij de zorg energiebesparing en CO2 reductie ook nooit een doel op zichzelf geweest bij nieuwbouw, waardoor er nog veel mogelijkheden onbenut liggen op dit vlak. Praktijkervaring van de laatste jaren laat zien dat de mogelijkheden voor energiebesparing in vastgoed groot zijn. De benodigde aanpak op dit vlak is goed in kaart te brengen, voor een route naar klimaatneutraal.

De Circulaire bedrijfsvoering

Grondstoffen dreigen schaars te worden door een groeiende bevolking en toenemende welvaart in de wereld. Hierdoor wordt het steeds belangrijker om de beschikbare grondstoffen zo efficiënt mogelijk te gebruiken. Voor de bedrijfsvoering in de zorg gaat het bijvoorbeeld om voedsel, werkkleding, wasgoed, medische producten, facilitaire producten en bouwmaterialen. Langzaam maar meer kennis beschikbaar om in de bedrijfsvoering circulair op te nemen. Veel circulaire oplossingen zijn vooralsnog duurder en minder van kwaliteit. De route naar een circulaire bedrijfsvoering zorg kan kwalitatief opgesteld worden met de aandachtspunten voor de komende 4 jaar. Het ontsluiten van goede voorbeelden is een eerste stap, alsmede het verder gaan met experimenteren.

Medicijnresten uit afvalwater

De laatste 30 jaren is uit onderzoek in Nederland steeds beter bekend geworden dat medicijnresten in het afvalwater ongewenst zijn. Met het Deltaprogramma Waterveiligheid is in 2016 de aandacht op dit probleem in Nederland gevestigd. Het Ministerie van Infrastructuur en Milieu voert de regie. Taken voor de intramurale zorgsector volgen daaruit. Het weggooien van medicijnresten via de

gootsteen is één van de gewoontes die veranderd moet en kan worden. Andere taken zijn minder helder. Waar het probleem vandaan komt is redelijk bekend (pijnstillers, de pil, antibiotica, cytostatica). Wat het probleem per stof is, wat de oplossing is, wat het mag kosten zijn echter vragen die nog beantwoord moeten worden. Omdat veel nog onduidelijk is, is het opstellen van een echte routekaart naar definitieve aanpak nu nog vroeg. Dit thema wordt bij het opstellen van de routekaarten wel meegenomen, zodat het vanaf heden op de agenda voor duurzaamheid in de zorg staat.

Datum

8 november 2017

Bijlage 2. Regeerakkoord kabinet Rutte III over verduurzaming

Datum

8 november 2017

Internationaal; NL pleit voor emissiereductie van 55 % in 2030 in Europa. Nationaal beleid dat ambitieuzer is dan de landenallocatie van de EU, mag niet tot hogere uitstoot elders leiden.

Nationaal; Er komt een nationaal Klimaat- en energieakkoord. Met de doelstelling van 49 %-emissie reductie in 2030.

- De hoofdlijnen van de afspraken op het terrein van klimaat en energie in dit regeerakkoord, worden verankerd in een Klimaatwet.
- Het nationaal Klimaat- en energieakkoord geeft maatschappelijke partijen (bedrijven, bestuurlijke partners, milieubeweging) meer zekerheid over langetermijndoelen.
- In het nationaal Klimaat- en energieakkoord worden met alle sectoren afspraken gemaakt over het tijdpad.

Energie:

- Regionale plannen met gemeenten, provincies, waterschappen en netbeheerders om per regio te komen tot een doelmatige aanpak met een optimale mix van energiebesparing, duurzame warmte en duurzame opwekking
- De salderingsregeling duurzame elektriciteit wordt in 2020 omgevormd. De verwachting is zonnestroom goedkoper wordt zodat met dezelfde middelen meer duurzaamheidswinst geboekt kan worden.
- Nieuwe woningen en andere nieuwe gebouwen van het gas af. Aansluitplicht van gas wordt vervangen door een warmterecht.
- Activiteiten ihkv de Topsector Energie en Bouwagenda richten op verduurzaming

Lucht:

- nationaal actieplan luchtkwaliteit dat zich richt op een permanente verbetering van de luchtkwaliteit.

Water:

- De hoeveelheid microplastics, medicijnresten en (andere) hormoonverstorende stoffen in het drink- en oppervlaktewater is de laatste jaren toegenomen. Het kabinet komt in overleg met relevante sectoren met een beleidsprogramma om dit op een kosteneffectieve manier terug te dringen.

Circulaire economie

- Uitvoering afspraken uit het rijksbrede programma circulaire economie en de transitieagenda's uit het Grondstoffenakkoord . Daarbij legt het kabinet een extra accent op ontwikkeling en verspreiding van kennis en *best practices*.

- Inventarisatie knelpunten in regelgeving, toezicht en handhaving duurzame innovaties in de weg staan en mogelijk opgelost kunnen worden

Datum
8 november 2017

Belasting

- Milieuvervuilend gedrag wordt beprijsd, door de invoering van een CO2-minimumprijs in de elektriciteitssector, aanpassingen in de energiebelasting, een hogere belasting op het storten en verbranden van afval en het afschaffen van de teruggaafregeling.

Financiering van de klimaat- en energietransities

- Met het Budget van "Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE+)", ongeveer 3,2 miljard euro per jaar, zal een kostenefficiënt klimaatpakket worden vormgegeven dat stuurt op emissiereductie.
- Daartegenover komt er een budget van bijna 4 miljard euro beschikbaar. Dat is exclusief de middelen in het topsectorenbeleid en het innovatiebeleid die sterker gericht zullen worden op de energie- en klimaatopgaven. Omdat de verduurzamingsopgave van de gebouwde omgeving met name plaats onder verantwoordelijkheid van decentrale overheden zal een deel van de extra middelen naar decentrale overheden gaan. In een bestuursakkoord wordt dit nader uitgewerkt.
- Met InvestNL komt er voorts meer risicodragend kapitaal beschikbaar, ook voor energietransitieprojecten.
- Met partijen wordt verkend hoe het toekomstig beleid succesvol is in te richten, expertise is op te bouwen en proefprojecten zijn uit te voeren. Hiervoor is in de begroting 300 miljoen euro per jaar vrijgemaakt.

Bijlage 3. Verslag bestuurlijk overleg 10 oktober 2017

Datum

8 november 2017

Er is duidelijk ambitie van de aanwezigen op de 3 thema's; energie verbruik, circulair inkopen en medicijnresten in water. Er is intrinsieke motivatie en die moet de ruimte krijgen binnen de zorgsector.

Wat is nodig?

Mindshift & intrinsieke motivatie & bestuurlijk commitment. Duurzaamheid vraagt om een mindshift. Het moet duidelijk zijn dat het iets oplevert als het investeert in klimaat en gezondheid. Om duurzaamheid op te pakken is commitment van het bestuur nodig. Zij moeten een intrinsieke motivatie hebben om duurzaamheid op te nemen in de kern van de bedrijfsvoering. Duurzaamheid op de agenda van het overleg met de toezichthouders, een meetlat voor de sector (ranking), gemeenten en zorgverzekeraars die bij inkoop van zorg duurzaamheid meenemen kunnen hierbij helpen. Stimuleer de milieuthermometer van MPZ. Besturen ondersteunen met kennis over hoe je de bedrijfsvoering kan verduurzamen is nodig en belangrijk.

Cultuur verandering & innovatie. Om duurzaamheid in de bedrijfsvoering op te nemen is een cultuur verandering nodig, het risico mijdende gedrag moet minder. Dit remt de innovatie en innovatie is nodig om tot duurzame oplossingen te komen. Een **hoofdpijnenakkoord** waarin duurzaamheid, preventie en innovatie aan elkaar gekoppeld worden zou erg helpen.

Kosten & financiële prikkels. De financiering is vaak lastig. Kosten neutraal zou succes verhogend zijn. De investeringen moet je terugverdienen. Terugverdientijd is een niet veel gebruikt concept in de zorg. De zorg moet leren anders te kijken naar investeringen. Duurzaam handelen levert gezondheidswinst op; klimaatwinst is gezondheidswinst. Financiële prikkels helpen, afval zwaar belasten is een prikkel. Inzicht in de winsten die haalbaar zijn helpen.

Kennis & concrete maatregelen & maatwerk. Er is veel behoefte aan kennis en concrete maatregelen. Er is onwetendheid op heel operationeel niveau. Goede voorbeelden ophalen en delen. Er zijn veel successen te melden. Meer uniformiteit in het samen en van elkaar leren. Maatwerk, rekening houden met de specifieke eigenschappen van de zorg sector.

Geen juridische belemmeringen. Er zijn nu juridisch belemmeringen bijvoorbeeld rond aanbesteden. Maar ook andere regels kunnen belemmeren of tegenstrijdig zijn, bijvoorbeeld het CE keurmerk op een refurbished apparaat. Deze belemmeringen en tegenstrijdigheden moeten opgeheven worden, hierin zou VWS een rol kunnen spelen.

Samenwerking o.a. op bouw, inkoop en met andere partijen. Samenwerking binnen de sector en daarbuiten is nodig. Intersectoraal samenwerken is noodzakelijk maar sector specifiek ook. In het comfort van de eigen sector intersectoraal samenwerken. Gemeenten en regio's werken aan duurzaamheid daarmee wat meer afstemmen en samenwerken. Bij bouwen met de gemeenten en intersectoraal kan samenwerken veel opleveren. Ook clientenraden betrekken bij plannen. Bij inkoop is het van belang samen te werken binnen de sector om

